

FLORA BRAJER
Profesor srednje škole
Sombor

UDK 008 (37/38) : 37

SLOBODNE AKTIVNOSTI UČENIKA USMERENOG
OBRAZOVANJA NA SREDNJEM STEPENU
— RAD SEKCIJE ZA ANTIČKU KULTURU —

Aps trakt: Sloboda u izboru čini usvajanje znanja privlačnijim. Skučenoj redovnoj nastavi u srednjem obrazovanju može da postane korisna dopuna grupa slobodne aktivnosti, unošeći polet i nastojanje za potpunije upoznavanje antičke kulture.

Trenutak posebne pažnje na III ZNANSTVENOM ZBOROVANJU Saveza Društava za antičke studije Jugoslavije posvećene problemima didaktike i stanju nastave klasičnih jezika na svim razinama obrazovanja pogodan je povod da se izloži stečeno iskustvo u radu vannastavne ili slobodne aktivnosti učenika u srednjem obrazovanju.

Ova ideja nije nova. Postoje sačuvani stari zapisnici i radovi učenika sa kraja prošlog i početka ovog veka. Vidljivi su to dokazi da je takav rad živo tekao i onda kada je redovna nastava posvećivala mnogo više u vremenu i obimu nastavi klasičnih jezika u srednjem obrazovanju. Sledeći ovaj trag postoji u Somboru (SAPV) već više od dve decenije takav rad, zasnovan na principu samostalnog rada samih učenika. Pojmom slobodna aktivnost izražava se kolektivna aktivnost u naporima za individualnim usavršavanjem. Misli se na delatnost koju slobodno odabiru, koja se slobodno odvija i obuhvata i zajednički i individualan rad učenika u slobodnom vremenu, prema slobodnom izboru programa tema, planova i načina izlaganja. Učenici sami donose programe, predlažući sami pojedinačno svoje zamisli. U planiranju tog programa potrebno im je pružiti najneophodnije uputstvo količine gradiva, hronološkog reda i visine razine prema uzrastu.

Slobodna aktivnost učenika ima velike vaspitne mogućnosti i vrednosti. Radom u redovnoj nastavi nije moguće uvek zadovoljiti sva interesovanja, odgovarati na sva postavljena pitanja. Nedostaje vremena, jer su časovi inače pretrpani samim mnogostrukim gradivom: gramatika, leksika, realia, odabrana razdoblja i odlomci dela obe književnosti

— sve mora da se postigne u jednom dahu školskog časa. Stručnim rukovođenjem i upućivanjem učenici u slobodnoj aktivnosti pronalaze sami činjenice u naznačenoj literaturi. i adekvatnim izvorima, te tako dolaze do željenog odgovora. Navikavaju se da samostalno formulišu stečeno znanje i svoje znanje i svoje misli, da izlažu rezultate svoga rada, i međusobno se takmiče. Na taj način postepeno stiču sigurnost i samostalnost, uvećavaju svoju opštu kulturu i posebne sposobnosti. U razdoblju adolescencije se često otkrivaju i ispolje lako njihove posebne sposobnosti, koje ponekad mogu da zadive!

Pažljivo treba da se iskoriste sve mogućnosti da se upotpune razne nedovoljne informacije iz drugih krugova: porodice, drugova, pozorišta, filma, TV emisije i same redovne nastave. Stoga redovna nastava i obavezno obrazovanje treba da pruža motivaciju za samoobrazovanje, da bude izvor inspiracija. U redovnoj nastavi treba tako organizovati rad na času, da pruža ozbilje povoda za radoznalost i da pobuđuje interesovanje u većoj meri u pojedinim oblastima. Naročito je važno da se u okviru rada sekcije zaista i savlada sve što je u nastavi i drugim izvorima informacija ostalo nepristupačno ili je ispušteno iz bilo kojih razloga.

Programi nastave pozivno-usmerenog obrazovanja i vaspitanja u društvenim delatnostima SAPV još uvek nisu osrtvarili odavno obećavano i dugo očekivano pravilno rešenje negovanja nastave latinskog jezika u uskostručnim smerovima koji iziskuju temeljitije poznavanje elemenata latinskog jezika. Ni u smerovima u kojima je predviđeno dve godine nastave predmeta, nije dostignut broj časova koliki je bio u nastavi opšteobrazovnog tipa. Ovakva kakva je, postojeća nastava nije prikladna za uzrast u kojem se izvodi. Nije usklađen ni obim gradiva sa smanjenim brojem časova u odnosu na ranije stanje.

Nastavni rad je nezamenljiv u pripremanju mladih ljudi za sve teže i složenije oblike života i rada, ali isključivo redovna nastava nije u stanju da postigne one vaspitne vrednosti koje se tako jasno ističu u ciljevima programa vaspitno — obrazovnog rada. To su razlozi da se slobodnoj aktivnosti iz antičke kulture baš sada mora ukazati posebna pažnja. Ovakva aktivnost učenika je značajan i uspešan vid delatnosti, jer pruža vaspitno-obrazovne mogućnosti koje su neostvarljive u tradicionalnom nastavnom procesu pri sadašnjim uslovima. Sposobnosti i interesovanja za stvaralački rad su preduslovi društvenog napretka i pojedinačnog uspona, pa tako i lične sreće pojedinaca. Razvoj kritičnog mišljenja u radu učeničkih slobodnih aktivnosti ima znatno pogodnije vidove i ispoljavanja nego što može da ima u redovnom nastavnom radu.

Kako treba da se organizuje rad slobodne aktivnosti učenika, grupe, sekcije ili družine, koja može da se naziva i SEKCIJA ANTIČKE KULTURE? Već u prvom mesecu rada redovne nastave može sasvim da se pobudi snažnije interesovanje učenika za antički svet. Dovoljno je prilikom uvodnih izlaganja o latinskom jeziku naglasiti nekoliko zanimljivih podataka, ili povodom citata detalja književnog dela, ili navedene poslovice ukazati na okolnosti koje su vezane za izloženu misao — pa je već nekoliko učenika zatražilo reč, da pita, želeći da sazna još više. Posle nekoliko takvih prilika spomene se mogućnost udruživanja svih koji se interesuju. Nikada se nije dogodilo da nema odziva nijednog učenika i da grupa nije mogla da se formira. Odziva je uvek bilo, bez obzira na sastav i uzrast učenika ili vrstu škole i smera.

Od 1960/61. školske godine do sada učlanilo se u rad ove slobodne aktivnosti u Somboru 411 učenika (do 10. juna 1983.). Rad je tekao na 284 sastanka svega. Ostvareno je nekoliko internih školskih takmičenja u prevođenju sa latinskog na maternji jezik. Bilo je 3 nastupa sa različitim sadržajem pred širim auditorijem i isto toliko gostovanja u drugim grupama slobodnih aktivnosti. Ove nastupe pripremala je grupa učenika članova sekcije uz kraća stručna uputstva profesora. Pripremanje je trajalo oko 2 meseca, pripreme su se održavale svakog ili svakog drugog dana. Ako nije pripremana predstava, obično su se sastanci održavali jednom ili najviše dva puta u mesecu. Ukupno je obrađeno 130 tema. Ovaj rad učenika nije ostao nezapažen. U lokalnom listu „Somborske novine“ br. 519 od 15. maja 1964. god. na str. 8. napisan je kratak izveštaj, navod jednog odlomka: . . . „predavanja o lirskim oblicima antičkih pesnika i njihovom uticaju na naše pesnike, kroz pojedinačne i horske recitacije na grčkom i latinskom uz odgovorajuće prepeve na srpskohrvatskom — delovalo je kao osveženje!“ — Drugom prilikom Savet za prosvetu Vojvodine nagradio je učenicu (Ela Burza) na konkursu radova slobodnih aktivnosti za rad ANTIČKA DRAMA. Pomena vredan je i jedan od nastupa članova sekcije pred Literarnom družinom iste škole, potom i pred školskom tribinom „O antičkoj drami“ u izvođenju 11 učenika. Odabrali su pojedine odlomke Sofoklove „Antigone“ pa u horskom recitovanju na starogrčkom dočarali antički način izvođenja, potom se pojedinačnom recitacijom čuo prevod ovih odlomaka. Ovo predavanje pratilo je oko 150 učenika sa burnim pljeskanjem. Činjenica, da su mnogi učenici ostajali i dalje članovi grupe i posle prestanka redovne nastave predmeta za njih, dokaz je njihovog iskrenog oduševljenja.

Pored upoznavanja tekovina antičkog doba ovaj vid rada veoma je koristan i zbog mnogih drugih razloga i ciljeva. Učenici se navikavaju na samostalna istraživanja i izlaganja, na razmenu mišljenja, na privlačnost otkrivanja nepoznatog. Razvija se kritičko prilaženje problemima, podstiče se težnja za samostalnim obrazovanjem i kontinuiranim radom. Otkriva se privlačnost samostalnog i slobodnog biranja i izbora tematike. Učenici razvijaju i organizacione sposobnosti rukovođenjem grupe. Uče šta je odgovornost u izvršavanju prihvaćene obaveze. Prilikom svojih prvih nastupa uspešno savlađuju zburjenost i tremu. Navikavaju se da slobodno raspravljaju sa tek upoznatim vršnjacima iz raznih odeljenja, razreda i škola. Zajednička interesovanja često ih povezuju u dugotrajna i čvrsta prijateljstva. Stvara se osećanje zajedništva, pripadnosti jednoj celini. Tolerantnim i taktičkim pristupom pružanja pomoći u stručnom vođenju rada, ukazivanjem i argumentima može pravilno da se usmeri sklonost učenika tako, da se osamostale u rasuđivanju, što i jeste jedan od fundamentalnih zadataka i obrazovanja i vaspitanja tokom školovanja.

Vrlo je često ovim radom bilo obuhvaćeno i više uzrasta, tako da su mlađi posmatrali i slušali kako stariji rade, vrlo brzo usvajavajući način rada. Prema mogućnostima vodilo se računa da oblici i sadržaji rada budu raznovrsniji, jer promenom forme i tematike sadržaji postaju interesantni. Učeniku pripada pravo da se sam i slobodno opremljuje za pojedine vrste aktivnosti i teme, za oblike rada i rokove izrade zadataka. Rukovođenje i pružanje stručne pomoći sastoji se pak u tome, da se označi dobra stručna literatura, pouzdani izvori uz povremenu konsultaciju, kao i u tome da se ukazuje na pravce daljeg razvitka i usavršavanja. Tek tako se ispolje intelektualne i organizatorske sposobnosti pojedinaca, koji time unose polet u celokupan rad i tako postaju izvor novih nadahnuća. Naročito je važno da učenici nađu odgovore u radu sekcije na sve što je iz drugih izvora informacija iskršlo, jer se na taj način dolazi do istinskog, spontanog, potpunog znanja i širine vidokruga.

Danas je uočljiva pojava da se mladi većinom dosađuju, nisu u stanju da pravilno iskoriste svoje slobodno vreme. Dokolica i dosada pružaju priliku za mnoge negativne pojave, tako da navikavanje na samoobrazovanje smanjuje loše iskorišćeno slobodno vreme i razne maloletničke devijacije. Treba ipak brinuti i o tome da se ne bi prešlo u drugu krajnost: preteranom angažovanošću učenik ne sme da zanemaruje svoje obaveze u redovnoj nastavi, dužnosti u porodici i odnos prema ličnim prijateljima. Potrebno je oceniti koliko pojedini učenici mogu da podnesu obaveza bez negativnih posledica.

Namena ovog izlaganja je da doprinese vannastavnim oblicima rada u srednjem obrazovanju, da se istakne potreba šireg upoznavanja tekovina antičke kulture, te da sve što je izloženo posluži kao izvor novih snaga u daljem radu, naročito mlađeg kadra u obrazovanju.

Potrebno je napomenuti, da se rad na slobodnim aktivnostima već odavno ne podstiče materijalno, ili se podstiče sasvim simbolično, te zbog toga ovakav rad iziskuje velika zalaganja i entuzijizam. Ko u ovakvoj vrsti rada ne oseća dovoljno zadovoljstva, ko nema dovoljno ljubavi prema ovom delu poziva, bolje da ni ne počinje. Nagrada nije materijalne prirode, ali se isplati.

SUMMARY

Flora Brajer: FREE-TIMES ACTIVITIES OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS. SECTION FOR ANCIENT CULTURE

The curriculum on which work in our secondary vocational schools for the humanities of SAP Voivodina is based, has not fulfilled the expected aim for a proper solution in the field of Latin language teaching, especially in courses in which the knowledge of Latin is essential. The total number of Latin lessons in our specialized schools today has not reached the number of lessons we had in the former general-education type of schools, not even in those where Latin is taught in two year's courses. As the comparison goes on, it must be pointed out that the curriculum is in disharmony with such a reduced number of lessons. That is why we must pay more attention to the free-time activities of the secondary school students.

At the very beginning of the school year, in the first month of the regular educational process, rather great interest for the Antiquity can be aroused among the students. The regular lessons are too short and rare to answer all the questions young people want to ask, so it is reasonable and useful to organize a group of free-time activities for studying classical culture. The fact that the youth has always joined and participated in the work of such groups up to now, is the relevant proof that the subject is attractive enough for them.

This type of work is useful in many ways, as the following: students can learn about the Classical period, its heritage, the antiquity in general, and how to deal with individual research and present the results. It causes exchange of opinions and attitudes, and interesting discussions may take place. It spurs up to self-

education and continuous work in one specific field. What makes the work more interesting is the variety and free choice of subjects to be studied, as well as the team work that develops and grows as the research advances. Under careful guidance of an instructor — a teacher, and clever and expert choice of literature and reliable sources, students can enlarge their poor knowledge of the Classical period, its cultural heritage, especially in our country. At the same time their knowledge can develop through continual intellectual and individual process of work.